

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum fidei possit subesse falsum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

...dum... quod... in re... nobis: ita quod... obiectum... de quo... scilicet... in re... nobis: ita quod... obiectum... de quo... scilicet... in re... nobis: ita quod... obiectum... de quo... scilicet...

A malum : quia bonum non est medium ducens ad malum . Et similiter ens non est per se positum oppositi non entis in quocunque genere . ¶ In eodem articulo in responsione ad primum , si non intelligis Notitiam , quomodo fallia opinio fiat cum operatione iustitiae , & similibus ; animadvertere ; quod contingit aliquem falso credere absque culpa sua , aliquem sibi esse debitorem , vel econverso , & operari ad illum secundum iustitiam : & similiter credere se non indigentem cibo , aut potu , & operari secundum temperantiam , & sic de aliis . Et videbis virtutes appetitivas non totaliter excludere falsam opinionem de eo , circa quod agitur , ut in litera dicitur .

* est . sed prima veritas est quid in complexum . ergo obiectum fidei non est aliquid complexum . ¶ 2 Præ . Expositio fidei in symbolo continetur : sed in symbolo non ponuntur enunciabilia , sed res . Non . n . dicitur ibi , quod Deus sit omnipotens : sed , credo in Deum omnipotentem . ergo obiectum fidei non est enunciabile , sed res . ¶ 3 Præ . Fidei succedit visio , secundum illud 1 . ad Corin . 13 . Videmus nunc per speculum in enigmate , tunc autem facie ad faciem : nunc cognosco ex parte , tunc autem cognoscam sicut & cognoscimus sumus : sed visio patriæ est de incompleto , cum sit ipsius diuine essentiae . ergo etiam fides vita .

dum aliquid vtrumque est verum . AD PRIMUM ergo dicendum , quod ratio illa procedit de obiecto fidei ex parte ipsius rei credite . AD SECUNDUM dicendum , quod in symbolo tanguntur ea , de quibus est fides , in quantum ad ea terminatur actus credentis , ut ex ipso modo loquendi apparet . Actus autem credentis non terminatur ad enunciabile , sed ad rem . Non . n . formamus enunciabilia , nisi ut per ea de rebus cognitionem habeamus : sicut in scientia , ita & in fide .

AD TERTIUM dicendum , quod visio patriæ erit veritatis primæ secundum quod in se est , secundum illud 1 . Io . 3 . Scimus , quoniam cum apparuerit , similes ei erimus , qui uidebimus eum sicuti est : & ideo visio illa erit non per modum enunciabilis , sed per modum simplicis intelligentiæ : sed per fidem non apprehendimus ueritatem primam , sicut in se est . unde non est similis ratio .

SED CONTRA . Fides est media inter scientiam , & opinionem . Medium autem , & extrema sunt eiusdem generis . Cum ergo scientia , & opinio sint circa enunciabilia , videtur quod similiter fides sit circa enunciabilia : & ita obiectum fidei , cum sit circa enunciabilia , est aliquid complexum .

AD TERTIUM sic proceditur . Videtur , quod fidei possit subesse falsum . Fides enim condiuiditur speciei , & charitati : sed speciei potest aliquid subesse falsum . Multi . n . sperant se habituros uitam æternam , qui non habebunt . Similiter & etiam charitati : multi enim diliguntur tanquam boni , qui tamen boni non sunt . ergo & fidei potest aliquid subesse falsum . ¶ 3 Præ . Abraham credidit Christum nasciturum , secundum illud Io . 8 . Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum , uisit , & gauisus est : sed post tempus Abraham Deus poterat non incarnari . sola . n . sua uoluntate carnem accepit : & ita esset falsum , quod Abraham de Christo credidit . ergo fidei potest subesse falsum .

RESPON . Dicendum , quod cognita sunt in cognoscendo secundum modum cognoscentis . Est autem modus proprius humani intellectus , ut componendo , & diuidendo ueritatem cognoscat , sicut in primo dictum est : & ideo quæ sunt secundum se simplicia , intellectus huiusmodi cognoscit secundum quandam complexiorem : sicut econuerso , intellectus diuinus incomplexe cognoscit ea , quæ sunt secundum se complexa . Sic ergo obiectum fidei dupliciter considerari potest . Vno modo ex parte ipsius rei credite : & sic obiectum fidei est aliquid incomplexe , scilicet res ipsa , de qua fides habetur . Alio modo ex parte credentis , & secundum hoc , obiectum fidei est aliquid complexum per modum enunciabilis : & ideo vtrumque uere opinatum fuit apud antiquos , & secundum

ARTICVLVS III . Vtrum fidei possit subesse falsum .

AD TERTIUM sic proceditur . Videtur , quod fidei possit subesse falsum . Fides enim condiuiditur speciei , & charitati : sed speciei potest aliquid subesse falsum . Multi . n . sperant se habituros uitam æternam , qui non habebunt . Similiter & etiam charitati : multi enim diliguntur tanquam boni , qui tamen boni non sunt . ergo & fidei potest aliquid subesse falsum . ¶ 3 Præ . Abraham credidit Christum nasciturum , secundum illud Io . 8 . Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum , uisit , & gauisus est : sed post tempus Abraham Deus poterat non incarnari . sola . n . sua uoluntate carnem accepit : & ita esset falsum , quod Abraham de Christo credidit . ergo fidei potest subesse falsum .

Ar . q . 46 . tripliciter 2 . ad 4 . Et 3 . dist . 2 . arti . 3 . q . 9 . 7 . Et post q . 4 . arti . in prin .

¶ Nota Notitiam circa rationem allatam in litera . quod aliud est , sub uero esse falsum : & aliud est , sub uero esse cognitionem falsam . Primum enim significat oppositum esse sub opposito , tanquam formali , seu proprio actui , aut fine , quod est impossibile . Secundum autem significat unum oppositorum esse rationem cognoscendi reliquum , aut fugiendum , uel excludendum : & hoc est uerum . In litera autem primum assumitur , non secundum . Quia uis enim fides sit , qua assentimus uero , & dissentimus opposito falso : & similiter charitas , qua amamus bonum , & odiamus malum contrarium charitati : & ponendo ens , putatum autem , excludatur non ens oppositum , puta non album : fidei tamen ex hoc ipso , quod assentimur ueritati ut medio assentiendi , respicitur assentire falso : quia uerum non dicit ad falsum . Et similiter charitas , quia amat ratione bonitatis , non amat aliquid

E actus uoluntatis credentis absolute hanc hostiam esse consecratam , est huiusmodi . ergo . Probat minor : quia cum , ut in pluribus saltem , sit uerum , hostias rite consecrari , & quod ut in pluribus inuenitur , nisi impedimentum aliquod adsit , verificetur , consequens est , ut nullo apparente quouis modo impedimento , actus credentis feratur super materia debita , scilicet uero ut in pluribus ; & in hoc singulari non impedito , quantum apparet rati ionabiliter . Indisciplinatus autem esset querere maiorem certitudinem in istis , ut patet in secundo . Metaphysicorum . Ex parte quoque uoluntatis idem apparet : nam deuotio , & ueneratio conditionalis minor est ueneratione , & deuotione absolute . nocet ergo deuotioni iste timor . Autoritas est Ecclesia , quæ instituit in oratione , quam sacerdos communionem sumpturus dicit , ut absolute fateatur hanc hostiam , & hunc Secunda Secundæ S . Thomæ . A 3 cali-

calicem continere corpus, & sanguinem Christi, dum sacerdos dicit, Libera me per hoc sacrosanctum corpus, & sanguinem tuum a cunctis iniquitatibus &c. Verba enim ex eius absolute prolata, sunt signa interioris mentis absolute credentis & venerati: exemplum sunt cogentia. Nam manifestum adoramus summum Pontificem absolute, & similiter alios episcopos. Et tamen secundum illorum timorem sub conditione essent ueneranda, quia quis scit si ille fuit baptizatus? & si ille, qui baptizauit eum, habuit intentionem conferendi sacramentum baptismi? Et similiter sub conditione consistendum sacerdoti proprio propter idem dubium magno & sacerdos quilibet sub conditione deberet absolueret, & conficeret sacramenta, & alia huiusmodi facere propter simile dubium, si ipse est uere baptizatus, uere ordinatus, & propter dubium de suscipiente. Hæc enim omnia pendet ex intentione ministri Ecclesie, sicut consecratio hostie. Et si, pro quia, hæc sunt fatua, stultum quoque hoc esse quare non fatentur? Conuincant quoque seipsum si experientia, fors exprimens conditionalem, quam mentem dicunt debere exprimi, & obedientiam præsentem Papæ, absoluant, confitentur &c. explicando conditionem, & uidebant errorem suum. Non enim hæc sunt arcana Dei, quæ non licet homini loqui. Sed si tenetur hominem hæc facere, licite exprimet uoce, ut patet in reiteratione baptismi dubii: tunc enim dicitur. Si non es baptizatus, ego te &c. Nulli ergo periculo se exponit adorando absolute, quoniam humano more certitudinem habet: & hæc sufficit homini.

¶ 3 Præter. Fides antiquorum fuit, quod Christus esset nasciturus, & hæc fides durauit in multis usque; ad prædicationem Euangelij: sed Christo iam nato, et antequam predicare inciperet, falsum erat Christum nasciturum: ergo fidei præsubesse falsum.

¶ 4 Præter. Vnum de pertinentibus ad fidem est, ut aliquis credat, sub sacramento altaris uerum corpus Christi contineri. Potest autem contingere, quod non recte cõsecratur, quod non est ibi uerum corpus Christi, sed solum panis. ergo fidei potest subesse falsum.

SED CONTRA. Nulla uirtus perficiens intellectum se habet ad falsum, sed quod est malum intellectus, ut patet per Philosophum in sexto Ethic. sed fides est quedam uirtus perficiens intellectum, ut infra patebit. ergo ei non potest subesse falsum.

RESPON. Dicendum, quod nihil subest alicui potentie, uel habitui aut etiam actui, nisi immediate ratione formali obiecti, sicut color uidetur non potest, nisi per lucem: & conclusio sciri non potest, nisi per medium demonstrationis. * Dicitur est autem, quod ratio formalis obiecti fidei est ueritas prima: unde nihil potest cadere sub fide, nisi in quantum fiat sub ueritate prima, sub qua nullum falsum stare potest: sicut nec non ens sub ente, nec malum sub bonitate. Unde relinquatur, quod fidei non potest subesse aliquod falsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quia uerum est bonum intellectus, non autem est bonum appetituum uirtutis, ideo omnes uirtutes que perficiunt intellectum, excludunt totaliter falsum: quia de ratione uirtutis est, quod se habeat solum ad bonum. Uirtutes autem perficientes partem appetituum non excludunt totaliter falsum. Potest enim aliquis sine iustitia, aut temperantia agere, habens aliquam falsam opinionem de eo, circa quod agit: & ita cum fides perficiat intellectum, spes autem,

¶ Super Quæstionis prima Articulum quartum.

IN articulo quarto dubium non dissimulandum occurrit de responsione ad secundum, quomodo se licet distinctio ibi facta cum suis membris verificetur in proposito. Nam ly uideri, seu esse uisum, aut sumitur uniuoce in utroque membro, aut secundum diuersam significationem. Si sumitur eodem modo, sequitur primo, quod propter miracula uisa homo uideret, id est euidenter cognosceret ea, que sunt fidei, esse credibilia, & consequenter esse uera. Hoc autem est falsum: ergo. Probatum sequela: quia euidencia de credibilitate illorum infert necessario euidencia, & illis assentiendum est ut ueris absque formidine alterius partis. Hoc autem nihil aliud est, quam habere euidenciam, quod illa sunt uera, quamuis incognita secundum seipsa nobis. Sicut sciens quadrangulum circuli

esse scibilem, quam non scitam, habet euidenciam circuli esse scibilis, & in se uera: quamuis non sciam ipsam nobis adhuc nota. Falsitas autem consequens quod intellectus uidentis miracula, pura, laetantur conuincatur ex euidencia ad credendum Circuli

¶ 3 Præter. Fides antiquorum fuit, quod Christus esset nasciturus, & hæc fides durauit in multis usque; ad prædicationem Euangelij: sed Christo iam nato, et antequam predicare inciperet, falsum erat Christum nasciturum: ergo fidei præsubesse falsum.

AD TERTIUM dicendum, quod hoc ad fidem credentis pertinebat post Christi natiuitatem, quod crederetur quandoque nasci: sed illa determinationis temporis, in qua decipiebatur, non erat ex fide, sed ex cõsecratura humana. Possibile est enim, ex cõsecratura humana hominem fidele falsum aliquid estimare. sed ex fide falsum aestimare, hoc est impossibile.

AD QUARTUM dicendum, quod fides credentis non refertur ad has species panis, uel illas: sed ad hoc, quod uerum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibilibus, quando recte fuerit cõsecratum. Unde si non sit recte consecratus, fidei non suberit propter hoc falsum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vnum obiectum fidei possit esse aliud uisum.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod obiectum fidei sit aliquid uisum. Dicit enim Dominus Thomas, 1o. 2o. Quia uidi disti me Thoma, credidisti. ergo & de eodem est uisio, & fides.

ita sit (possunt enim omnes mentiri) habetur euidencia quod ita esse est credibile, iudicabileque absque formidine.

¶ Præmittendum est secundo, quod uideri, in proposito tota latitudine uisionis, ita quod non restringatur ad unum, sed quocumque modo falsetur uideri, sufficit. Dicitur enim non solum sensibile proprium, sed eorum, que sunt in uisibili corpore. De cap. 3o. corporali oculo non potest ubique presentem credit, sicut homines mortui credimus uirere, sed uidemus.

¶ His præmissis, dicitur ad dubium motum, quod uirtus uirtutis, seu eodem modo, sed non restringitur

Lib. 6. Ethic. ca. 2. 10. 5. ¶ 4. art. 2. & 5.

D. 359. * Lumen.

Art. 1. huius quæst.